

Na podlagi drugega odstavka 8. člena, drugega odstavka 21. člena, petega odstavka 31. člena, osmega odstavka 32. člena, drugega odstavka 38. člena, sedmega odstavka 39. člena, tretjega odstavka 40. člena, petega in šestega odstavka 43. člena, tretjega odstavka 44. člena in šestega odstavka 77. člena Zakona o letalstvu (Uradni list RS, št. 81/10 – uradno prečiščeno besedilo in 46/16) minister za infrastrukturo izdaja

Pravilnik o izdelavi zrakoplovov za raziskovalne, eksperimentalne ali znanstvene namene

1. člen (vsebina)

Ta pravilnik določa

pojem zrakoplovov, posebej načrtovanih ali prilagojenih za raziskovalne, eksperimentalne ali znanstvene namene, izdelovalca eksperimentalnih zrakoplovov, lastnosti, pogoje v zvezi z izdelavo in postopek izdelave, komisijo, pogoje za preizkus zrakoplova v letu, vpis v evidenco, dovoljenje za letenje, opremo, oznake in vzdrževanje eksperimentalnih zrakoplovov.

2. člen (pristojni organ)

Pristojni organ za nadzor nad izvajanjem tega pravilnika je Javna agencija za civilno letalstvo Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: agencija).

3. člen (izdelovalec)

(1) Eksperimentalne zrakoplove smejo izdelovati pravne in fizične osebe Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: izdelovalec).

(2) Eksperimentalne zrakoplove največje vzletne mase nad 2000 kg ali zrakoplove, ki imajo poleg sedežev za posadko vdelane več kot 3 sedeže smejo po tem pravilniku izdelovati le ustrezno odobrene organizacije za projektiranje tovrstnih zrakoplovov.

4. člen (pomen izraza)

Eksperimentalni zrakoplovi po tem pravilniku so zrakoplovi, posebej načrtovani ali prilagojeni za raziskovalne, eksperimentalne ali znanstvene namene, ki bodo verjetno izdelani v zelo omejenem številu (v nadaljnjem besedilu: eksperimentalni zrakoplovi).

5. člen (lastnosti)

Eksperimentalni zrakoplov mora biti stabilen, zadovoljive trdnosti ter se ga da dobro krmariti, tako da omogoča varno letenje in ne ogroža varnosti oseb in premoženja na zemlji in v zraku.

6. člen (pogoji izdelave)

(1) Eksperimentalni zrakoplov se sme izdelovati:

- 1) po lastni projektni dokumentaciji z uporabo reprodukcijskega materiala in polizdelkov;
- 2) z uporabo reprodukcijskega materiala in polizdelkov ter dodelavo nedokončanih delov zrakoplova v Republiki Sloveniji certificiranega ali že odobrenega za varno letenje ali sprejetega tipa zrakoplova in z njihovim sestavljanjem po načrtih oziroma navodilu proizvajalca;
- 3) s sestavljanjem popolnoma dokončanih delov po navodilu proizvajalca v Republiki Sloveniji certificiranega ali že odobrenega za varno letenje ali sprejetega tipa zrakoplova;
- 4) s tehnično spremembo v Republiki Sloveniji certificiranega ali že odobrenega za varno letenje ali sprejetega tipa zrakoplova ob pogoju predhodne predaje veljavnega spričevala o plovnosti ali veljavnega dovoljenja za letenje agenciji, če je bilo to za konkretni zrakoplov že izdano.

(2) Za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova pod točko 1 prejšnjega odstavka, ali v kolikor gre za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova pod točkami 2, 3 in 4 prejšnjega odstavka za v Republiki Sloveniji še ne certificiran ali odobren za varno letenje ali sprejet tip zrakoplova, je potrebno za odobritev za varno letenje ali sprejem tipa zrakoplova, dostaviti projektno dokumentacijo, kot je opredeljeno v 15. členu.

(3) Pri izdelavi eksperimentalnega zrakoplova je dovoljeno vdelati vanj vsak certificiran del zrakoplova ne glede na to, ali je nov ali rabljen.

7. člen **(letalski strokovni nadzor izdelave)**

(1) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase 2000 kg ali manj z največ 3 vdelanimi sedeži poleg sedežev za posadko, sme izdelovati ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov ali letalski strokovnjak ali kdo drug pod kontrolo letalskega strokovnjaka.

(2) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase nad 2000 kg ali zrakoplov, ki ima poleg sedežev za posadko vdelane več kot 3 sedeže, sme po tem pravilniku izdelovati le ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov.

(3) Letalski strokovnjak iz prvega odstavka tega člena mora imeti univerzitetno izobrazbo oziroma izobrazbo enakovredne stopnje s področja konstrukterstva in gradnje strojev ter naprav in najmanj tri leta ustreznih izkušenj s konstruiranjem in izdelavo zrakoplovov. O ustreznosti izkušenj odloči agencija. Agencija izdela ter vodi seznam letalskih strokovnjakov po tem pravilniku.

8. člen **(naloge letalskega strokovnjaka)**

Letalski strokovnjak iz 7. člena tega pravilnika:

- 1) pregleda in overi tehnično dokumentacijo za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova;
- 2) med izdelavo eksperimentalnega zrakoplova spremlja, kako se tehnična dokumentacija uporablja za ta zrakoplov;
- 3) opozori na napake, ki jih je ugotovil pri pregledu tehnične dokumentacije;
- 4) obvesti kontrolorja izdelave o vseh nepravilnostih, ki jih je ugotovil pri izdelavi določenega eksperimentalnega zrakoplova;
- 5) strokovno pomaga pri izdelavi programa preizkušanja izdelanega eksperimentalnega zrakoplova, sodeluje pri preizkušanju in podpiše pisno poročilo o opravljenem preizkušanju;
- 6) po opravljenem preizkušanju, da pisni predlog za izdajo dovoljenja za letenje in predlaga pogoje letenja, za vpis v to dovoljenje za letenje;
- 7) strokovno pomaga pri izdelavi letalskega priročnika in tehničnega navodila o načinu vzdrževanja zrakoplova;
- 8) da pisno poročilo agenciji o zunanjih opažanjih pri uporabi določenega eksperimentalnega zrakoplova in predlog za spremembo pogojev letenja oziroma omejitev pri njegovi uporabi.

9. člen **(kontrola izdelave)**

(1) Med izdelavo eksperimentalnega zrakoplova izdelavo kontrolira ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov za svoj projekt ali za to pooblaščen kontrolor, ki ga na predlog izdelovalca eksperimentalnega zrakoplova določi agencija.

2) Kontrolor izdelave iz prvega odstavka tega člena mora imeti veljavno licenco po Delu 66 Priloge III Uredbe Komisije (EU) št. 1321/2014 z dne 26. novembra 2014 o stalni plovnosti zrakoplovov in letalskih izdelkov, delov in naprav ter o potrjevanju organizacij in osebja, ki se ukvarjajo s temi nalogami (UL L št. 362 z dne 17. 12. 2014, str. 1), zadnjič spremenjena z Uredbo Komisije (EU) Uredbo Komisije (EU) 2017/334 z dne 27. februarja 2017 o popravku bolgarske, estonske, nemške in nizozemske jezikovne različice Uredbe (EU) št. 1321/2014 o stalni plovnosti zrakoplovov in letalskih izdelkov, delov in naprav ter o potrjevanju organizacij in osebja, ki se ukvarjajo s temi nalogami (UL L št. 50 z dne 28. 2. 2017, str. 13; v nadaljnjem besedilu: Uredba 1321/2014/EU) ali enakovredno nacionalno licenco za zrakoplove, kjer licenca po Delu 66 Uredbe 1321/2014/EU ne obstaja in v obeh primerih 3 leta ustreznih delovnih izkušenj pri izdelavi ali večjih popravilih zrakoplovov ustrezne konstrukcijske zasnove ali 5 let izkušenj kot kontrolor amaterske izdelave zrakoplovov ustrezne konstrukcijske zasnove ali pooblastilo za kontrolo izdelave zrakoplovov ustrezne konstrukcijske zasnove v odobreni letalski projektivni ali proizvodni organizaciji in 5 let ustreznih delovnih izkušenj v okviru takega pooblastila. O ustreznosti delovnih izkušenj in ustreznosti konstrukcijske zasnove odloči agencija.

3) Agencija izdela ter vodi seznam kontrolorjev izdelave po tem pravilniku.

10. člen
(naloge kontrolorja izdelave)

Kontrolor izdelave:

- 1) kontrolira izdelavo eksperimentalnega zrakoplova glede pravilne uporabe materiala in pravilnosti tehnološkega postopka;
- 2) daje med kontrolo izdelovalcu navodila;
- 3) vpiše v knjigo izdelave vse podatke o materialu in njegovi uporabi v vseh fazah izdelave eksperimentalnega zrakoplova;
- 4) da pisni predlog za izdajo dovoljenja za letenje določenega izdelanega eksperimentalnega zrakoplova;
- 5) strokovno pomaga pri izdelavi navodila o načinu vzdrževanja izdelanega eksperimentalnega zrakoplova;
- 6) pisno poroča agenciji o svojih opažanjih med uporabo določenega izdelanega eksperimentalnega zrakoplova.

11. člen
(izdelovalec eksperimentalnega zrakoplova po lastnem projektu)

Izdelovalec sme biti tudi letalski strokovnjak za izdelavo oziroma kontrolor izdelave, če izdeluje zrakoplov po lastnem projektu, pri čemer ima vse pravice in dolžnosti, ki so določene v tem pravilniku za letalskega strokovnjaka oziroma kontrolorja izdelave.

12. člen
(vloga za dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova)

(1) Preden začne izdelovalec eksperimentalni zrakoplov izdelovati, mora pri agenciji vložiti vlogo za dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova.

(2) Skupaj z vlogo za dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova izdelovalec predloži:

- 1) predprojekt za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova, ki vsebuje: risbo zrakoplova v treh projekcijah, osnovne podatke o zrakoplovu, opis zrakoplova, strukture pogonskih skupin in opreme, približne izračune letalnih sposobnosti, podatke o največji dovoljeni vzletni masi, vzletanju in legi masnega središča, kratak opis predvidene tehnologije izdelave in seznam materiala, delov in opreme, ki bodo vdelani v zrakoplov;
- 2) podatke o izdelovalcu (ime in priimek, naslov);
- 3) podatke o kraju, kjer bo zrakoplov izdelan, in o delavnicah, orodju in opremi ter o času, predvidenem za izdelavo;
- 4) v kolikor izdelovalec ni ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov, predlog imenovanja letalskega strokovnjaka za izdelavo skupaj z njegovim pisnim soglasjem;
- 5) v kolikor izdelovalec ni ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov, predlog imenovanja kontrolorja izdelave skupaj z njegovim pisnim soglasjem.

13. člen
(dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova)

(1) Na podlagi vloge za dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova in ocene možnosti agencije za izdelavo po predprojektu iz 1. točke drugega odstavka 12. člena tega pravilnika izda agencija dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova.

(2) V dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova je treba vpisati:

- 1) ime in priimek oziroma naziv izdelovalca;
- 2) podatke o vrsti, kategoriji in namenu zrakoplova;
- 3) v kolikor izdelovalec ni ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov ime in priimek letalskega strokovnjaka za izdelavo in ime in priimek kontrolorja izdelave;
- 4) veljavnost dovoljenja.

14. člen
(veljavnost dovoljenja za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova)

(1) Dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova se izda z veljavnostjo treh let.

(2) Za podaljšanje veljavnosti dovoljenja za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova je treba vložiti pri agenciji vlogo in dati na vpogled knjigo izdelave eksperimentalnega zrakoplova.

15. člen
(projektna dokumentacija)

(1) Izdelovalec, ki dobi dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova, mora agenciji predložiti v odobritev projektno dokumentacijo, ki jo je overila ustrezno pooblaščen oseba ustrezno odobrene organizacije za projektiranje tovrstnih zrakoplovov za svoj projekt oziroma letalski strokovnjak za izdelavo.

(2) Če izdelovalec izdeluje eksperimentalni zrakoplov po lastni projektni dokumentaciji z uporabo reprodukcijskega materiala in polizdelkov se šteje, da gre tudi za postopek odobritve novega tipa zrakoplova za varno letenje in mora biti v projektni dokumentaciji:

- 1) seznam dokumentov projektna dokumentacije za odobritev projekta tipa in izdelave zrakoplova;
- 2) opis projekta;
- 3) kontrolna lista preverjanja ustreznosti izbranim certifikacijskim specifikacijam oziroma tehničnim zahtevam za vsaj glavne elemente zrakoplova;
- 4) ocena ustreznosti opreme za vgradnjo, vključno z varnostnimi ocenami sistemov zrakoplova;
- 5) preračuni in analize mase in pozicije masnega središča zrakoplova;
- 6) aerodinamični izračun zrakoplova z izračunom stabilnosti in sposobnosti za krmarjenje;
- 7) komplet analiz in preračunov trdnostnih in togosti glavnih nosilnih elementov in krmilja zrakoplova, vključno s testnimi procedurami za preizkušanjem trdnosti in togosti;
- 8) analiza obremenitve električnega sistema zrakoplova;
- 9) testna procedura za preverjanje elektromagnetne kompatibilnosti sistemov zrakoplova v odvisnosti od kompleksnosti električne opreme zrakoplova;
- 10) komplet tehničnih risb in skic mehanskih sklopov projekta tipa po katerih je mogoče dele zrakoplova dimenzionirati in izdelati, urejenih po seznamu risb in skic, vključno s seznamami reprodukcijskega materiala, polizdelkov in gotovih izdelkov, iz katerih se zrakoplov izdeluje;
- 11) komplet tehničnih risb in skic električnih shem urejenih po seznamu risb in skic;
- 12) komplet delovnih kartic za izdelavo zrakoplova, ki vsebujejo potrebna tehnološka navodila za izdelavo letala z definiranimi kontrolnimi točkami za izvedbo kontrole gradnje, vključno z opisom glavnih tehnologij izdelave in popisom potrebnega orodja in opreme;
- 13) testne procedure za testiranje zrakoplova in sistemov na tleh;
- 14) predlog testne procedure za testiranje zrakoplova v letu;
- 15) predlog vsebine knjige izdelave;
- 16) predlog vsebine letalnega priročnika zrakoplova;
- 17) predlog vsebine priročnika za vzdrževanje zrakoplova.

(3) Če izdelovalec izdeluje eksperimentalni zrakoplov v skladu z 2. točko prvega odstavka 6. člena, morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 10. do 17. točke drugega odstavka tega člena.

(4) V kolikor pa gre za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova po prejšnjem odstavku za v Republiki Sloveniji še ne certificiran ali odobren za varno letenje ali sprejet tip zrakoplova, morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 1. do 17. točke drugega odstavka tega člena, razen če gre za tip zrakoplova, ki ga je mogoče sprejeti na osnovi izkušenj letenja flote zrakoplovov istega tipa. Kot ustrezne izkušnje letenja flote zrakoplovov istega tipa se razume minimalno 5000 ur letenja flote, od tega naj ne bi manj kot 4 vodilni zrakoplovi v floti imeli vsak vsaj 750 ur letenja ter ne več kot nadaljnjih 8 zrakoplovov skupaj vsaj še 2000 ur letenja. V tem primeru morajo biti v projektni dokumentaciji za zgoraj opisano vzorčno floto:

- a) dokazila glede naleta, ter podatki glede okolja uporabe, vzdrževanja in obnov;
 - b) podatki o nesrečah s smrtnim izidom in vzrokih teh nesreč;
 - c) podatki o morebitnih plovnostno-tehničnih zahtevah in vzrokih zanje;
 - č) podatki o morebitnih pomembnih odpovedih in s tem povezanih plovnostnih ukrepov;
 - d) podatki o povprečnem času med odpovedmi za vse glavne komponente in vzrokih za te odpovedi;
 - e) podatki o zgodovini obnov komponent in konstrukcije ter pomembnih trendih v zvezi s tem;
 - f) podatki o zgodovini vzdrževanja posameznega zrakoplova;
- ter za potrebe izdelave eksperimentalnega zrakoplova še podatki iz 10. do 17. točke drugega odstavka tega člena.

(5) Če izdelovalec izdeluje eksperimentalni zrakoplov v skladu s 3. točko prvega odstavka 6., morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 10. do 17. točke drugega odstavka tega člena.

(6) V kolikor pa gre za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova po prejšnjem odstavku za v Republiki Sloveniji še ne certificiran ali odobren za varno letenje ali sprejet tip zrakoplova, morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 1. do 17. točke drugega odstavka tega člena, razen če gre za tip zrakoplova, ki ga je mogoče sprejeti na osnovi izkušenj letenja flote zrakoplovov istega tipa, v tem primeru pa morajo biti v projektni dokumentaciji za vzorčno

floto kot je opredeljena v četrtem odstavku tega člena podatki a) do f) ter podatki iz 10. do 17. točke drugega odstavka tega člena.

(7) Če izdelovalec izdeluje eksperimentalni zrakoplov v skladu s 4. točko prvega odstavka 6. člena se šteje, da gre za postopek ugotovitve ustreznosti tehnične spremembe zrakoplova za varno letenje in morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 1. do 17. točke drugega odstavka tega člena, po potrebi, v odvisnosti od obsega tehnične spremembe zrakoplova, o čemer odloči agencija.

(8) V kolikor pa gre za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova s tehnično spremembo za v Republiki Sloveniji še ne certificiran ali odobren za varno letenje ali sprejet tip zrakoplova, morajo biti v projektni dokumentaciji podatki iz 1. do 17. točke drugega odstavka tega člena, ki se nanašajo tako na osnovni tip zrakoplova kot tudi na tehnično spremembo, razen če gre za osnovni tip zrakoplova, ki ga je mogoče sprejeti na osnovi izkušenj letenja flote zrakoplovov istega tipa. v tem primeru pa morajo biti v projektni dokumentaciji za vzorčno floto, kot je opredeljena v četrtem odstavku tega člena podatki a) do f) ter podatki iz 10. do 17. točke drugega odstavka tega člena za osnovni tip zrakoplova, ter podatki iz 1. do 17. točke drugega odstavka tega člena, ki se nanašajo samo na tehnično spremembo.

16. člen (knjiga izdelave)

(1) Izdelovalec mora med izdelavo eksperimentalnega zrakoplova stalno voditi knjigo izdelave.

(2) V knjigo izdelave je treba vpisati:

- 1) podatke iz dovoljenja za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova;
- 2) skice, mere, vrste materiala in datum izdelave delov in podsklopov zrakoplova, rezultate preizkusov in važnejše ugotovitve;
- 3) podatke o uporabljenem orodju, merilnih napravah idr.;
- 4) opažanja letalskega strokovnjaka za izdelavo;
- 5) skice in postopke pri izdelavi in mere izdelanih glavnih sklopov;
- 6) rezultate funkcionalnih poskusov krmilnih naprav in drugih sistemov na letalu;
- 7) druge podatke, za katere izdelovalec, letalski strokovnjak za izdelavo in kontrolor izdelave menijo, da so bistveni.

(3) Točnost podatkov iz 2., 3., 5., 6. in 7. točke drugega odstavka tega člena overi kontrolor izdelave.

17. člen (kontrola uporabljenega materiala, toleranc in kakovosti izdelave)

(1) Izdelovalec mora med izdelavo eksperimentalnega zrakoplova, najpozneje pa preden sestavi sklope, pri katerih pozneje ni mogoče kontrolirati uporabljenega materiala, toleranc in kakovosti izdelave, obvestiti kontrolorja izdelave, da je treba dele teh sklopov kontrolirati.

(2) Podatke o kontroli iz prvega odstavka tega člena vpiše kontrolor izdelave v knjigo izdelave.

18. člen (komisija)

(1) Na vlogo izdelovalca ustanovi agencija po končani izdelavi eksperimentalnega zrakoplova komisijo, ki mora izdelan eksperimentalni zrakoplov natančno pregledati, o pregledu sestaviti poročilo in predlagati program osnovnih preizkusov eksperimentalnega zrakoplova (preizkus trdnosti, togosti, preizkus zrakoplova v letu idr.).

(2) V komisiji iz prvega odstavka tega člena so letalski nadzornik agencije, kontrolor izdelave in pooblaščen inženir za potrditev plovnosti ustrezno odobrene organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov za svoj projekt oziroma letalski strokovnjak projekta za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova, lahko pa je v komisiji tudi testni pilot.

19. člen (dovoljenje za preizkus eksperimentalnega zrakoplova v letu)

(1) Po končani izdelavi je treba eksperimentalni zrakoplov preizkusiti v letu.

(2) Na vlogo izdelovalca in na predlog komisije iz 18. člena tega pravilnika o:

- 1) programu osnovnih preizkusov eksperimentalnega zrakoplova ter
- 2) omejitvev pri preizkušanju v letu v obliki obrazca za odobritev pogojev letenja, ki ga določi agencija,

izda agencija dovoljenje za preizkus zrakoplova v letu na obrazcu, ki ga določi agencija.

(3) Obrazec za odobritev pogojev letenja vsebuje naslednje podatke:

- podatke o vlagatelju,
- številko obrazca,
- podatke o proizvajalcu in tip zrakoplova,
- serijsko številko zrakoplova,
- namen izdaje,
- konfiguracijo zrakoplova,
- utemeljitev,
- pogoje in/ali omejitve,
- izjavo,
- datum,
- podpis vlagatelja,
- odobritev organa z datumom in podpisom uradne osebe.

(4) Obrazec za dovoljenje za preizkus eksperimentalnega zrakoplova v letu vsebuje naslednje podatke:

- številko dovoljenja,
- državo in registrsko oznako zrakoplova,
- podatke o proizvajalcu in tipu zrakoplova,
- serijsko številko zrakoplova,
- namen izdaje,
- podatke o nosilcu dovoljenja,
- pogoje in/ali opombe,
- veljavnost dovoljenja,
- kraj in datum izdaje,
- podpis uradne osebe.

(5) Skupaj z vlogo iz drugega odstavka tega člena je treba predložiti naslednjo dokumentacijo:

- 1) knjigo izdelave zrakoplova;
- 2) predlog priročnika za letenje in predlog priročnika za vzdrževanje eksperimentalnega zrakoplova;
- 3) pisno soglasje z imenom in priimkom osebe, ki bo preizkusila zrakoplov v letu;
- 4) pisno soglasje imetnika pravice razpolaganja z letališčem oziroma vzletiščem, na katerem bo opravljen preizkus zrakoplova v letu;
- 5) zavarovalno polico sklenjenega predpisanega zavarovanja odgovornosti;
- 6) program preizkušanja zrakoplova v letu z navedbo časovnega obdobja, v katerem se bo zrakoplov preizkušalo.

20. člen **(oprema eksperimentalnega zrakoplova)**

(1) Odvisno od vrste in kategorije mora imeti eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase 2000 kg ali manj z največ 3 vdelanimi sedeži poleg sedežev za posadko vsaj:

- 1) varnostne pasove za privezovanje potnikov, ki zdržijo vse dopustne faktorje preobremenitev v letu, pri pristanku in zasilnem pristanku, pri čemer je potrebno upoštevati obliko in namestitev pasovja glede na sedež in odpenjanje z enim namernim gibom;
- 2) višino mer, merilnik hitrosti, variometer, kontrolnik leta in kompas.

(2) Če je v eksperimentalni zrakoplov vdelan motor, mora imeti takšen zrakoplov poleg opreme iz prvega odstavka tega člena vgrajene tudi vse potrebne prikazovalnike, ki zagotavljajo:

- a) delovanje motorja znotraj predvidenega območja varnih parametrov in
- b) dovolj informacij posadki, da se lahko prepreči pričakovana nevarna stanja.

V primeru vgradnje klasičnega batnega motorja z notranjim izgorevanjem so to: tahometer ter indikator tlaka in temperature olja, indikator količine goriva in druga oprema, za katero je proizvajalec motorja predpisal, da je nujna.

(3) Odvisno od vrste in kategorije pa mora imeti eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase nad 2000 kg ali zrakoplov, ki ima poleg sedežev za posadko vdelane več kot 3 sedeže za vrsto in kategorijo s posebnimi predpisi, ki urejajo letenje tovrstnih zrakoplovov, predpisano minimalno opremo.

21. člen **(pogoji za osebo za preizkus eksperimentalnega zrakoplova v letu)**

(1) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase 2000 kg ali manj z največ 3 vdelanimi sedeži poleg sedežev za posadko sme v letu preizkušati oseba, ki ima vsaj veljavno dovoljenje za športnega pilota, najmanj 100 ur

samostojnega letenja ter od tega vsaj 20 ur letenja relevantnega načrtovanemu preizkušanju, kar overi ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov za svoj projekt ali letalski strokovnjak.

(2) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase nad 2000 kg ali zrakoplov, ki ima poleg sedežev za posadko vdelane več kot 3 sedeže pa sme v letu preizkušati oseba kvalificirana po zahtevah Dodatka XII - Kategorije testnih letov in s tem povezane kvalifikacije posadke za testne lete Dela 21 Priloge I Uredbe Komisije (EU) št. 748/2012 z dne 3. avgusta 2012 o določitvi izvedbenih določb za certificiranje zrakoplovov in sorodnih proizvodov, delov in naprav glede plovnosti in okoljske ustreznosti ter potrjevanje projektivnih in proizvodnih organizacij (prenovitev) (UL L 224 21.8.2012, str. 1), zadnjič spremenjena z Uredbo Komisije (EU) 2016/5 z dne 5. januarja 2016 o spremembi Uredbe (EU) št. 748/2012 glede izvajanja bistvenih okoljevarstvenih zahtev (UL L št. 3 z dne 6.1.2016, str. 3).

22. člen

(meteorološke razmere za preizkus eksperimentalnega zrakoplova v letu)

Meteorološke razmere med preizkušanjem izdelanega eksperimentalnega zrakoplova v letu morajo ustrezati vizualnim meteorološkim pogojem (VMC).

23. člen

(preizkus eksperimentalnega zrakoplova v letu)

Preizkušanje eksperimentalnih zrakoplovov v letu obsega:

- 1) za eksperimentalni motorni zrakoplov: najmanj 20 ur letenja in 60 pristajanj; dviganje na največjo višino leta, ki jo zrakoplov zmore doseči; let, ki ustreza največji avtonomiji leta, skrajšan za 20 minut; polete z največjimi hitrostmi za določene konfiguracije zrakoplova (lega podvozja in zakrilc); polete pod pogoji mejnih leg masnega središča zrakoplova. Za certificiran ali že odobren za varno letenje ali priznan tip zrakoplova, ki je bil v eksperimentalni zrakoplov predelan s tehnično spremembo, se sme trajanje letenja skrajšati na vsaj 5 ur, število pristajanj pa na 20;
- 2) za eksperimentalni zrakoplov brez lastnega pogona: najmanj 5 ur letenja in 20 pristajanj; dviganje do predvidene zgornje meje zmogljivosti zrakoplova; leve in desne zavoje; dviganje v letalski zapregi ali s pomočjo motornega vitla ali na način, predviden v navodilu za uporabo eksperimentalnega zrakoplova; polete z največjimi hitrostmi za določene konfiguracije eksperimentalnega zrakoplova (različne možne lege vzgonskih ploskev, repnih ploskev in ploskev, ki povzročajo odpore pri letu).

24. člen

(prepoved grobih manevrov ali akrobacij)

Pri preizkušanju eksperimentalnega zrakoplova v letu niso dovoljeni grobi manevri ali akrobacije, razen če to ni predvideno v programu preizkušanja.

25. člen

(prisotnost komisije pri preizkušanju eksperimentalnega zrakoplova v letu)

(1) Pri prvem preizkušanju eksperimentalnega zrakoplova morajo biti navzoči vsi člani komisije iz 18. člena tega pravilnika.

(2) Pri vsakem nadaljnjem posamičnem preizkušanju pa mora biti navzoč vsaj en član omenjene komisije, razen v primeru, ko je vgrajen snemalnik parametrov leta, kateri omogoča kasnejšo rekonstrukcijo letov in s katerega je omogočen kasnejši prenos posnetih parametrov letov v računalnik ter omogočeno primerno zapečatenje konektorja za prenos podatkov s snemalnika parametrov leta, mora biti en član komisije navzoč pri vsakem prenosu posnetih parametrov vsakega od nadaljnjih posamičnih letov.

26. člen

(vloga za vpis v evidenco)

(1) Izdelovalec vloži pri agenciji vlogo za vpis v evidenco eksperimentalnih zrakoplovov na obrazcu, ki ga določi agencija.

(2) Skupaj z vlogo iz prvega odstavka tega člena je treba predložiti:

- 1) dokumentacijo o poreklu in lastništvu delov za eksperimentalni zrakoplov, če je zrakoplov izdelan na način, predpisan v 2. in 3. točki prvega odstavka 6. člena tega pravilnika, oziroma overjeni izjavi dveh oseb o poreklu in lastništvu delov zrakoplova;
- 2) dovoljenje za izdelavo eksperimentalnega zrakoplova;

- 3) carinsko deklaracijo za uvožen motor in uvožene dele zrakoplova.

(3) Tuj eksperimentalni zrakoplov se lahko vpiše v evidenco, če izpolnjuje zahteve iz tega pravilnika.

27. člen
(vloga za izdajo dovoljenja za letenje)

(1) Izdelovalec vloži pri agenciji vlogo za izdajo dovoljenja za letenje izdelanega eksperimentalnega zrakoplova.

(2) Skupaj z vlogo iz prvega odstavka tega člena mora predložiti:

- 1) dovoljenje za preizkušanje izdelanega eksperimentalnega zrakoplova v letu;
- 2) poročilo komisije iz 18. člena tega pravilnika o rezultatih preizkušanja izdelanega eksperimentalnega zrakoplova v letu, s predlogom omejitev pri njegovi uporabi. Predlog omejitev pri njegovi uporabi je v obliki obrazca za odobritev pogojev letenja iz 19. člena.;
- 3) knjigo izdelave;
- 4) zavarovalno polico sklenjenega predpisanega zavarovanja odgovornosti.

(3) Agencija izda dovoljenje za letenje na obrazcu iz 19. člena tega pravilnika.

28. člen
(obvestilo)

(1) Na izdelanem eksperimentalnem zrakoplovu mora biti poleg predpisanih označb vsaj na dveh straneh trupa v bližini vstopnih vrat v zrakoplov oziroma pokrova pilotske kabine zrakoplova na vidnem mestu napis s črkami velikosti najmanj 50 in največ 150 milimetrov. Črke morajo biti velike tiskane in v slogu, ki je viden in čitljiv ter jih vsaka oseba, ki vstopa v zrakoplov lahko enostavno prebere. Napis se glasi: »EXPERIMENTAL«.

(2) Eksperimentalni zrakoplov mora imeti v prosto vidni razdalji od vsakega sedeža nameščeno čitljivo obvestilo, napisano z velikimi tiskanimi črkami velikosti najmanj 8 milimetrov v slovenskem in angleškem jeziku, iz katerega je razvidno, da eksperimentalni zrakoplov ne izpolnjuje zahtev standardov in priporočenih praks Mednarodne organizacije civilnega letalstva za izdajo spričevala o plovnosti zrakoplova. Obvestilo se glasi:

»OBVESTILO: ZA TA ZRAKOPLOV NI IZDANO SPRIČEVALO O PLOVNOSTI ZRAKOPLOVA V SKLADU Z MEDNARODNIMI STANDARDI IN PRIPOROČENIMI PRAKSAMI MEDNARODNE ORGANIZACIJE CIVILNEGA LETALSTVA. Z NJIM LETITE LAHKO LE V OBSEGU IZDANEGA DOVOLJENJA ZA LETENJE!«

»NOTICE: THIS AIRCRAFT IS OPERATING WITHOUT A CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS ISSUED ACCORDING TO INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANIZATION STANDARDS AND RECOMMENDED PRACTICES. FLYING IS ONLY PERMITTED IN THE SCOPE OF ITS PERMIT TO FLY.«

(3) Če je vgrajeno balistično reševalno padalo je potrebna primerna oznaka njegove pozicije.

29. člen
(vzdrževanje)

(1) Za vzdrževanje eksperimentalnega zrakoplova je odgovoren lastnik.

(2) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase, kot je predpisano za ultralahke letalne naprave sme vzdrževati osebe, kot je predpisano za ultralahke letalne naprave.

(3) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase 2000 kg ali manj z največ 3 vdelanimi sedeži poleg sedežev za posadko sme vzdrževati:

- a) lastnik pilot v okviru omejenega vzdrževanja pilota lastnika, kot je opredeljeno v Delu M Priloge I Uredbe 1321/2014/EU,
- b) licencirano letalsko tehnično osebje z ratingom primerljivega tipa ali skupine tipov zrakoplovov, v primeru dvoma o primerljivosti odloči agencija,
- c) vzdrževalna organizacija, ki je s strani pristojnih letalskih organov potrjena za vzdrževanje primerljivega tipa zrakoplova ali skupine tipov zrakoplovov, v primeru dvoma o primerljivosti odloči agencija.
- d) popravila in obnove motorja, propelerja in komponent eksperimentalnega zrakoplova lahko v primeru, da popravi in obnov ni možno izvesti v ustrezno odobreni vzdrževalni organizaciji, izvedejo osebe, ki jih odobri agencija pod pogojem, da imajo za pravilno izvedbo del na voljo:
 - ustrezna tehnična navodila,
 - ustrezne delovne prostore,

- ustrezno orodje in potrebne testne naprave,
ustrezno znanje in praktične veščine,

o čemer odloči agencija.

- e) Ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov ali letalski strokovnjak sme izdelati program usposabljanja licenciranega letalsko tehničnega osebja za tip eksperimentalnega zrakoplova, ki ga izdeluje oziroma je izdelala oziroma nadzira izdelavo oziroma je nadziral izdelavo, kateri je primerljiv programu usposabljanja primerljivemu certificiranemu tipu zrakoplova. Program usposabljanja odobri agencija. Agencija tudi odloči o primerljivosti programa usposabljanja in tipa certificiranega zrakoplova.
- f) Ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov ali letalski strokovnjak sme pod nadzorom agencije izvesti usposabljanje licenciranega letalsko tehničnega osebja po odobrenem programu usposabljanja za tip eksperimentalnega zrakoplova, ki ga izdeluje oziroma je izdelala oziroma nadzira izdelavo oziroma je nadziral izdelavo, slušateljem pa po uspešno opravljenem usposabljanju agencija izda potrdilo za izvajanje vzdrževanja tega tipa eksperimentalnega zrakoplova.

(4) Eksperimentalni zrakoplov največje vzletne mase nad 2000 kg ali z več kot 3 vdelanimi sedeži poleg sedežev za posadko sme vzdrževati:

- a) vzdrževalna organizacija, ki je s strani pristojnih letalskih organov potrjena za vzdrževanje tega osnovnega tipa zrakoplova,
- b) popravila in obnove motorja, propelerja in komponent eksperimentalnega zrakoplova lahko v primeru, da popravil in obnov ni možno izvesti v ustrezno odobreni vzdrževalni organizaciji, izvedejo osebe, ki jih odobri agencija pod pogojem, da imajo za pravilno izvedbo del na voljo:
 - ustrezna tehnična navodila,
 - ustrezne delovne prostore,
 - ustrezno orodje in potrebne testne naprave,
 - ustrezno znanje in praktične veščine,

o čemer odloči agencija.

- c) Ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov sme izdelati program usposabljanja licenciranega letalsko tehničnega osebja za tip eksperimentalnega zrakoplova, ki ga izdeluje oziroma je izdelala, kateri je primerljiv programu usposabljanja primerljivemu certificiranemu tipu zrakoplova. Program odobri agencija. Agencija tudi odloči o primerljivosti programa usposabljanja in tipa certificiranega zrakoplova.
- d) Ustrezno odobrena organizacija za projektiranje tovrstnih zrakoplovov sme pod nadzorom agencije izvesti usposabljanje licenciranega letalsko tehničnega osebja po odobrenem programu usposabljanja za tip eksperimentalnega zrakoplova, ki ga izdeluje oziroma je izdelala, slušateljem pa po uspešno opravljenem usposabljanju agencija izda potrdilo za izvajanje vzdrževanja tega tipa eksperimentalnega zrakoplova.

30. člen (prehodna določba)

Če je bil eksperimentalni zrakoplov izdelan pred dnem uveljavitve tega pravilnika, ustanovi agencija komisijo, ki ugotovi sposobnost izdelanega eksperimentalnega zrakoplova za varno letenje in določi program za njegovo preizkušanje v letu.

31. člen (začetek veljavnosti)

Ta pravilnik začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Dr. Peter Gašperšič
Minister